

Usporedba islamske i kršćanske molitve

Jurko, Elena

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:125563>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

ELENA JURKO

**USPOREDBA ISLAMSKE I KRŠĆANSKE
MOLITVE**

Završni rad

Split, 2021.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

ELENA JURKO

USPOREDBA ISLAMSKE I KRŠĆANSKE MOLITVE

ZAVRŠNI RAD

kod doc. dr. sc. Edvarda Punde

Split, 2021.

Sadržaj:

UVOD	1
1. ISLAM.....	2
1.1. Vjerovanje islama	3
1.2. Nauk Islama	4
1.2.1. Bog u Islamu	4
1.2.2. Čovjek i grijeh	5
1.2.3. Eshatologija	7
1.3. Etički i društveni principi	8
1.3.1. Obiteljski život u Islamu.....	8
1.3.2. Muslimanska država	9
1.3.3. Obrazovanje	10
1.3.4. Kultura Islama.....	10
2. USPOREDBA ISLAMA I KRŠĆANSTVA	12
2.1. Kršćanstvo	12
2.1.1. Vjerovanje	12
2.2. Islam i kršćanstvo	13
2.3. Bitne razlike	14
3. MOLITVA.....	17
3.1. Čovjek kao religiozno biće	17
3.2. Deklaracija Nostra Aetate.....	18
3.3. Narav kršćanske molitve	19
3.4. Molitva u Islamu	21
3.4.1. Namaz.....	21
3.4.2. Početak dana molitvom.....	22
3.4.3. Molitva jača vjeru	22
ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA.....	24

SAŽETAK

Cilj ovog završnog rada je prikazati religiju Islam, usporediti je s kršćanstvom i usporediti islam i kršćanstvo u molitvi. Islam je velika svjetska religija koja kao i kršćanstvo vjeruje u jednoga Boga. Najveći prorok u Islamu je Muhamed, on je taj koji je osnovao religiju Islam. Islam znači mir, čistoća, poslušnost i pokornost. Danas je to druga najveća religija na svijetu. Cilj Islama je slijediti upute svete knjige, Kurana, i prema njoj ispunjati dar života. U Kuranu se spominje Isus koji je za muslimane vrlo cijenjen poslanik te se također spominje i Marija koja je za njih jedna od najvećih žena svijeta. U radu se može saznati više o nauku Boga i čovjeka u Islamu, također pažnju posvećujemo društvenim i etičkim načelima Islama u kojima saznajemo o obiteljskom životu muslimana, njihovoj državi koja je povezana sa religijom te o kulturi i običajima religije.

Islam i kršćanstvo su dvije velike, ali različite religije. Obje religije vjeruju u jednoga Boga, ali kršćanstvo vjeruje u sveto Trojstvo što Islam negira. U kršćanstvu vjerujemo da je Isus Bog, a u islamu je Isus samo jedan od proroka. Tumačenje objave im je različito, za muslimane objava je najveći čin koji se dogodio po Muhamedu, a za kršćane vrhunac objave je u Kristu. Također dosta razlike možemo pronaći u pitanju ljudskih prava.

Molitva je razgovor s Bogom i ona u svakoj religiji ima unutarnju strukturu. Za kršćane je najslavnija molitva ona u kojoj tražimo da se vrši Božja volja. Kršćanska molitva dnevno ne traje dugo, dok su se muslimani dužni moliti pet puta dnevno kako bi održali duhovni odnos sa Bogom.

Ključne riječi: religija, različitost, objava, molitva, Božja volja

UVOD

U ovom završnom radu namjera mi je prikazati religiju Islama, osvrnuti se na kršćanstvo i na samu usporedbu kršćanstva i islama. Na samom kraju rada dotaknut ćemo se molitve u Kršćanstvu i Islamu gdje ćemo vidjeti koliko različitosti ima samo na temelju molitve.

Završni rad je podijeljen u tri poglavlja. Prvo poglavlje se odnosi na religiju islama, koje je započeto sa vjerovanjem islama u kojem se govori da je cilj Islama slijediti upute Kurana i tako ispuniti dar života. Zatim nauku islama u kojem saznajemo više o Bogu, čovjeku i grijehu te o eshatologiji u Islamu. Nakon tog saznanja navedena su bitna društvena i etička načela Islama gdje se upoznajemo sa pitanjima obiteljskog života, obrazovanja, države i kulturne raznolikosti.

Drugo poglavlje započeto je sa opisom kršćanstva, navodi se usporedba kršćanstva i islama te su navedene bitne razlike između tih dvaju religija.

Treće poglavlje se odnosi na molitvu gdje se opisuje čovjeka kao religiozno biće te također navodi narav kršćanske molitve. Nakon saznanja o kršćanskoj molitvi saznajemo što je to molitva u Islamu, kako se zove, kako se moli te koliko je sama molitva bitna za islamsku religiju.

1. ISLAM

Islam je glavna svjetska religija koju je prorok Muhamed proglasio u Arabiji. Riječ Islam znači mir, čistoća, poslušnost i pokornost. U religijskom smislu znači pokornost Božjoj volji i Njegovom zakonu. „Islam znači predanje Bogu, podložnost. Pokornost volji Božjoj, a musliman je pobožni vjernik koji živi prema Božjoj volji.“¹ Islam je nastao na Arabijskom poluotoku. Grad u kojem je nastao zove se Meka. Arapski izraz islam znači predaja i označava temeljnu vjersku ideju islama, a to je da vjernik prihvaća predaju Božjoj volji. Aлах se smatra jedinim Bogom koji je istinski stvoritelj svijeta, on je oduvijek postojao i postojati će zauvijek. On nadilazi smrt i život, nitko ne nalikuje na njega. Alahova volja se očituje kroz svete spise, a ljudi joj se moraju pokoriti. Pismo im se naziva Kuran, a Bog je Kuran objavio Muhamedu. Cijelo islamsko učenje se zasniva na Božjoj objavi koja je dana Muhamedu, a on je sam diktirao tekstove Kurana pisarima. On je samo posrednik koji prima Objavu i prenosi je.² Muhamed se smatra posljednjim u nizu proroka u islamu, a njegova poruka istovremeno sažima i dovršava objave pripisane ranijim prorocima. Sami osnivač Islama je prorok Muhamed.

Sljedbenici Islama nazivaju se muslimani. Muslimanima je mjesto štovanja džamija te imaju pet stubova ili stupova. Stubovi su zavjet da postoji jedan Bog i da mu je Muhamed poslanik, imaju molitvu pet puta dnevno, ramazan, hodočašće i dobročinstvo siromašnima. Islam je religija koju je Muhamed poučavao maloj skupini sljedbenika koja se proširila na Bliski istok do Afrike, Europe, indijskog potkontinenta, Malajskog poluotoka i Kine. Trenutno je u svijetu više od 1,9 milijardi³ Muhamedovih sljedbenika, takozvanih muslimana. Iako su unutar islama nastali mnogi sektaški pokreti, svi muslimani su vezani zajedničkom vjerom i osjećajem pripadnosti jednoj zajednici.

¹ Nikola Honjec, *Kršćanstvo i religije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., 44.

² Usp. Dr Muhamed Hamidullah, *Uvod u Islam*, Odbor islamske zajednice Visoko, Visoko, 1973., 22.-27.

³ https://hr.wikipedia.org/wiki/Stanovni%C5%A1tvo_svijeta_po_religijskoj_ispovijesti

1.1. Vjerovanje islama

Cilj Islama je slijediti upute Kurana i tako ispuniti dar života. Čovjek se može spasiti ako vjeruje u jednog Boga, ako se pokaje i ako se boji Boga te se nada u njegovo milosrđe. Za razliku od kršćanstva u Islamu svete slike nisu dopuštene, tj. slike Boga i Muhameda nisu dopuštene. Za njih nijedna slika ne može dostojno prikazati Boga i stoga nemaju slika. Zabrana u likovnoj umjetnosti ipak nije ometala razvoj umjetnosti u Islamu.⁴Vjeruju kako će sva bića koja su stvorena razumom biti nagrađena ili kažnjavana na Sudnjem danu. Simbol Islama je zvijezda i polumjesec koji su nadahnuti Osmanskim carstvom. Izvorni jezik im je arapski. U Islamu se klanja samo Bogu, ne i Muhamedu. Oproštenje se traži izravno od Boga, bez posrednika. Vjeruju da ih Bog sudi po njihovim djelima i namjerama i da je Bog svemoćan. Također za druge religije većina muslimana smatra da su lažne te neki muslimani vjeruju kako bi židovi i kršćani trebali prihvatiti Muhameda kao konačnog poslanika.

Islam se protivi monaštvu i celibatu, muškarci mogu ući u brak ne samo sa ženom muslimanske vjere nego i sa ženom židovske ili kršćanske vjere, dok se žene mogu udati samo za muslimana.⁵ Prema Kuranu muškarci se mogu vjenčati sa više žena, ali ne više od četiri. Što se tiče razvoda, za muškarce se lako razvesti, a ženama nije lako. Neki muškarci vide žene kao jednake, a neki smatraju da bi one trebale biti podložne. Žene bi se trebale skromno prikazivati pokrivajući kosu i tijelo, ali također i muškarci moraju biti skromno obučeni i prekriveni od struka do koljena. Muškarcima je preporučeno nositi bradu jer ju je nosio prorok Muhamed.⁶ U većini slučajeva žene nose hidžab, ali negdje moraju nositi i burku koja je pokrivač cijelog tijela. Što se tiče hrane, oni bi trebali jesti samo onu koja se smatra dozvoljenom. „Svinjsko meso je zabranjeno isto kao i alkoholno piće. Što se tiče ostalog mesa, musliman može uzimati samo od ptica i životinja koje su zaklane na propisan način.“⁷

Što se tiče proroka, za njih je Bog poslao tisuće nadahnutih glasnika da vode čovječanstvo. Tu spadaju Adam, Salomon, David, Noa, Abraham, Mojsije, Isus i Muhamed. Muslimani vjeruju da je Isus savršen, bezgrešan. On je vrlo cijenjen poslanik koji se naziva Isa. On je začet kroz Boga, ali nije Bog ni sin Božji. On je sin Marijin. Oni odbijaju uskrsnuće Isusa, ali vjeruju da

⁴ Usp. Dr Muhamed Hamidullah, *Uvod u Islam*, Odbor islamske zajednice Visoko, Visoko, 1973., 189.

⁵ Usp. *Isto*, 207.

⁶ Usp. *Isto*, 209.

⁷ *Isto*, 209.

će se opet vratiti. Za njih Isus je uzašao na nebo nakon Posljednje večere. On je od Boga ostavljen do kraja svijeta.⁸ Što se tiče Marije, ona dobiva značajno divljenje od muslimana. Njezin lik u Kuranu je prikazan pozitivno i vrlo lijepo.⁹ Muhamed je rekao da je ona jedna od četiri najbolje žene koje je Bog stvorio. Oslobođena je od grijeha kao Isusova majka.

1.2. Nauk Islama

Islam se može shvatiti kao podložnost Bogu koju musliman čini kada se moli, tj. kada izgovara Šehadu. Shvatiti se može kao idealan identitet u kojem se svi muslimani prepoznaju i koji prepoznaju Muhameda kao proroka u Kuranu. S obzirom na navedeno mogu se definirati različite vrste islama. Trebamo razlikovati sujite od šijita. Također postoje i četiri ortodoksne pravne škole, i također mjesne škole su im različite. Islam u Pakistanu je drugačiji od onog u Maroku, Egiptu i Saudijskoj Arabiji. Danas se sve više govori o različitim vrstama Islama, to jest da ne postoji samo jedan, nego više islama. Npr. marokanski islam, egipatski islam, iranski islam, arapski islam. Ali bez obzira na razlike uvijek postoji samo jedan Islam. Islam se prepoznaje kao kulturni identitet. Možemo navesti nekoliko karakterističnih crta koje su karakteristične za Islam. Kuran uči da je Bog jedincat. Čovjek ne može obuhvatiti Boga, koji ostaje transcendentan i nedokučiv. Istina utvrđena na temelju Kurana mora se mijenjati u životu. Objava Kurana posljednji je čin objave. Zajednica vjernika i božanski zakon daju sigurnost i prava pojedincu. Pristajanje uz zajednicu vjernika nije samo religiozno, kako mi to danas shvaćamo, nego je i političko, kulturno i ekonomsko.

1.2.1. Bog u Islamu

Načela o Bogu u Kuranu strogo su monoteistička. Bog je jedan i jedinstven, on nema partnera i nema sebi ravnog. Kršćani vjeruju u Sveto Trojstvo točnije vjeruju da je Bog tri osobe u jednoj, a to Kuran odbacuje. Muslimani vjeruju da nema posrednika između Boga i njegovog stvaranja. Vjeruju da je Božje prisustvo posvuda ali ne vjeruju da se on utjelovio. Bog je jedini tvorac i održavatelj svemira u kojem svako stvorenje svjedoči o svom jedinstvu i gospodstvu.

⁸ Usp. Nikola Mate Roščić, *Isus Krist u Islamu*, Vlastita naklada, Šibenik 2012., 50.-51.

⁹ Usp. *Isto*, 28.

Pravedan je i milosrdan, njegova pravda osigurava red u njegovom stvaranju, u kojem se vjeruje da ništa nije na mjestu, a njegovo milosrđe je neograničeno i obuhvaća sve. Bog Kurana je opisan kao veličanstven i da je osobni Bog. . „Govor o Bogu uvijek je transcendentalni govor, jer on u sebi nosi nadnaravno pitanje o smislu, nadilazi cijelu stvarnost ali i samoga čovjeka. Za čovjeka koji razmišlja Bog ostaje uvijek izazov i dar.“¹⁰

Slika Boga gdje se svojstva moći, pravde i milosrđa međusobno ispunjaju povezana je sa sustavom Boga koji dijele judaizam i kršćanstvo, a također se drastično razlikuje od sustava poganske Arabije na koje je dala učinkovit odgovor. Pogani su vjerovali u slijepu i nemilosrdnu sudbinu nad kojom ljudi nemaju kontrolu. Kuran je prošao kroz svoj beskompromisni monoteizam odbacujući sve oblike idolopoklonstva i uklanjanja svih bogova i božanstava koje su Arapi štovali u svojim svetištima, od kojih je najistaknutiji bio svetište Kaba u samoj Meki. Kaba je prazna kockasta građevina¹¹, kojoj je u jednom uglu uzidan Crni kamen, prema kojemu su okrenute sve džamije u svijetu i u smjeru kojega se okreću muslimani kada mole obrednu molitvu. Kaba je smještena unutar prostrana dvorišta s trijemovima, koji tvore najveću džamiju na svijetu.¹²

1.2.2. Čovjek i grijeh

Čovjek je sastavljen od elemenata dobra i zla, njegove mane ga dovode do iskušenja i navode ga da čini zlo slabijima od sebe. Prema Islamu grijesi se dijele na dvije kategorije. Prvi su oni koji se naprave protiv Božjih prava i oni koji ugrožavaju prava drugih ljudi.¹³ Prema Kuranu Bog je stvorio dvije naizgled paralelne vrste stvorenja, ljudska bića i džini, jedan od gline, a drugi od vatre. Kuran malo govori o džinima, iako se podrazumijeva da su džini obdareni odgovornošću i razumom, ali su više skloniji zlu nego ljudska bića. Džini su nevidljiva duhovna bića. Kuran, koji se opisuje kao vodič za ljudsku rasu, u središtu je čovječanstva. Govoreći o Adamu i prvom grijehu u Kuranu se to pak ne smatra kao istočni grijeh kao što se to smatra u kršćanstvu. Kuran pak govori kako je Bog oprostio Adamu njegovu neposlušnost. Odnos između Boga i čovjeka u islamu je neposredan jer nema posrednika kao u drugim

¹⁰ Nikola Honjec, *Kršćanstvo i religije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., 48.

¹¹ Usp. Daniel Čosić-Dragan, *Islam P & O (Pitanja i odgovori)*, u: *National security and the future*, 9 (2008) 1-2, 104.

¹² Usp. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29677>

¹³ Usp. Dr Muhamed Hamidullah, *Uvod u Islam*, Odbor islamske zajednice Visoko, Visoko, 1973., 98.-99.

religijama. Bog je stvoritelj čovjeka. U Kuranu je prisutan monoteizam koji isključuje bilo kakvu analogiju između čovjeka i Boga.¹⁴

U priči o stvaranju čovječanstva Sotona je onaj koji je prosvjedovao protiv Boga protiv stvaranja ljudskih bića, jer bi posijali zlo na zemlji. Kuran proglašava čovječanstvo najplemenitijim stvorenjem, stvorenim bićem koje je imalo povjerenje koje je ostatak kreacije odbio prihvatiti. Kuran ponavlja da je sva priroda učinjena podređenom ljudima, koji se smatraju Božjim namjesnikom na zemlji. Ništa u cijelom stvaranju nije napravljeno bez svrhe, a samo čovječanstvo je stvoreno sa svrhom služenja i pokoravanja Božjoj volji.

Kuran opisuje ljudsku prirodu kao krhku. Dok sve u svemiru ima ograničenu prirodu i svako stvorenje prepoznaje svoju ograničenost i nedostatnost, na ljudska bića se gleda kao na to da im je dana sloboda i stoga su skloni ohološću, sa tendencijom da sebi pripisuju attribute samodostatnosti. Ponos se smatra kardinalnim grijehom ljudskih bića, jer ne prepoznajući u sebi svoja bitna ograničenja stvorenja, postaju krivi što su sebi pripisali partnerstvo s Bogom i kršenje jedinstva Boga. Prava se vjera sastoji od vjerovanja u bezgrešno Božansko Jedinstvo i islama u nečijoj počinjenosti Božanskoj Volji.

Kako bi obznanio istinu o Božanskom jedinstvu, Bog je ljudima poslao glasnike ili proroke, čija ih prirodna slabost čini podložnima zaboraviti ili odbaciti Božansko jedinstvo pod utjecajem Sotone. Prema kuranskom učenju biće koje je postalo Sotona prethodno je bio na visokoj stepenici, ali je pao od božanske milosti svojim činom neposlušnosti odbijajući počastiti Adama kad mu je to naređeno. Od tada je njegov posao bio zavesti ljudska bića u zabludu i grijeh. Sotona je subrat čovječanstva, a njegov neposluh Kuran tumači kao grijeh ponosa. Sotonini mutni poslovi prestat će tek posljednjeg dana.¹⁵

Svijet je pun Božjih znakova. Ljudska duša se promatra kao svjedok jedinstva i milosti Božje. Božji glasnici su kroz povijest pozivali čovječanstvo natrag Bogu, ali nisu svi ljudi prihvatili istinu. Mnogi su to odbacili i postali nevjernici. Grešniku je uvijek moguće pokajati se i iskupiti se pravim obraćenjem istini. Bog je zauvijek milosrdan i uvijek spreman oprostiti. Potrebno je obratiti se Bogu licem u lice sa iskrenim kajanjem¹⁶ i tek tada istinsko pokajanje ima učinak uklanjanja svih grijeha i vraćanja osobe u stanje bezgrešnosti s kojim je započela svoj život.

¹⁴ Usp. Nikola Honjec, *Kršćanstvo i religije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., 46.

¹⁵ Usp. *Isto*, 45.- 47.

¹⁶ Usp. Dr Muhamed Hamidullah, *Uvod u Islam*, Odbor islamske zajednice Visoko, Visoko, 1973., 100.

1.2.3. Eshatologija

Muhamed je tražio od svojih učenika da vjeruju u Sudnji dan. Kada svijetu dođe kraj mrtvi će uskrsnuti i svakoj osobi će biti izrečen sud u skladu s njegovim djelima. Bog će čovjeka nagraditi za dobra djela i kazniti za loša.¹⁷ Kuran uglavnom govori o osobnom sudu i također govori u nekoliko odlomaka o smrti zajednica od kojih svaki ima određeni rok života. Stvarni sud je poseban za svakog pojedinca. Kako bi dokazao da će uskrsnuće doći, Kuran koristi moralni i fizički argument. Budući da se u ovom životu ne odmjeravaju sve naknade, neophodna je konačna presuda kako bi se ona dovela do kraja. Sva stvorenja su podložna neograničenoj Božjoj moći. „Jednoga dana Ovaj svijet će biti srušen po naređenju Božjem, i nakon izvjesnog vremena, Onaj koji nas je stvorio prvi put vratit će nas ponovo u život.“¹⁸

Neke islamske škole poriču mogućnost ljudskog zagovora, ali većina ga prihvaća, i u svakom slučaju sam Bog, u svom milosrđu, može oprostiti nekim grešnicima. Osuđeni će izgorjeti u paklenoj vatri, a oni koji su spašeni uživat će u trajnim radostima u raju. Osim patnje u fizičkoj vatri, prokleti će također doživjeti vatru u svojim srcima. Blaženi će, osim tjelesnog uživanja, doživjeti i najveću sreću božanskog užitka.

¹⁷ Usp. *Isto*, 61.-62.

¹⁸ *Isto*, 61.

1.3. Etički i društveni principi

1.3.1. Obiteljski život u Islamu

Islam osim što propisuje vjerovanje on također pripisuje i pravila društvenog ponašanja.¹⁹ Osnovno društveno učenje islama je poticanje braka, a monaštvo je oštro kritizirano kao način života od strane Kurana. Mnogi sufiji su preferirali celibat s pojavom sufizma, a neki su za žene smatrali da svojim zlom odvrćaju ljude od pobožnosti, iako je brak ostao normalna praksa i kod sufija. Poligamija se prakticirala u pred islamskoj Arabiji. Ona je bila dopuštena Kuranom, koji je ograničio broj žena koje muškarac može imati istovremeno na četiri, a to je dopuštenje ovisilo o uvjetu da se među suprugama učini pravda. Kuran govori kako se među ženama nikada neće moći činiti pravda koliko god to zapravo željeli. Srednjovjekovno pravo i društvo smatrali su da je ta takozvana pravda prvenstveno privatna stvar između muža i njegovih žena, iako je zakon doista pružao naknadu u slučajevima grubog zanemarivanja žene. Pravo na razvod je u osnovi imao suprug koji je mogao odbiti ženu, iako je žena također mogla tužiti svog supruga za razvod braka pred sudom po određenim osnovama. Vrlina islama je što smatra čistoću od primarne važnosti. Kuran je iznio svoju preporuku braka kao sredstvo za osiguranje stanja čistoće za koje se smatra da ga izaziva slobodna žena.²⁰ U Kuranu se navodi da su oni koji su krivi za preljub, njih se mora strogo kazniti sa sto udaraca bičem. Tradicija je pojačala ovu zabranu i propisala ovu kaznu za neoženjene osobe, a oženjene preljubnike treba kamenovati do smrti. Lažna optužba za preljub kažnjiva se s osamdeset udaraca bičem. U Islamu se smatra da brak počiva na uzajamnoj ljubavi i milosrđu, a za supružnike se kaže da su "jedno drugom odjeća". Lak razvod od strane supruga dovode do čestih zlostavljanja u obitelji. U islamu su naglašena prava roditelja u smislu dobrog postupanja. Kuran uzdiže sinovsku pobožnost, posebno nježnost prema majci, kao jako važnu vrlinu. Želja islamske etike da jača užu obitelj s jedne strane i zajednicu s druge na račun šire obitelji nije uspjelo.²¹

Muslimansko društvo ostalo je u osnovi jedno koje je sastavljeno od plemena. Plemenske pripadnosti pružaju najveći otpor promjenama i razvoju moderne politike i dan danas. Plemenski etos je bio toliko snažan da se u većini muslimanskih društava kćerima ne daje njihov

¹⁹ Usp. Isto, 94.

²⁰ Tihana Štojs, Neki vidici položaja žena u islamu, u: *Obnovljeni život*, 67 (2012) 2, 179.-193.

²¹ Usp. Isto, 179.-193.

nasljedni dio propisan svetim zakonom kako bi se spriječio raspad nasljedstva zajedničke obitelji.

1.3.2. Muslimanska država

Islam ne pravi razliku između vjerske i vremenske perspektive života, muslimanska država je po definiciji vjerska. Vrhovni vjerski i politički poglavar islamske zajednice zove se kalif, a smatra se da je on Muhamedov nasljednik. Kalif nema ovlasti definirati dogme niti donositi zakone. On je izvršni direktor vjerske zajednice, a njegova primarna funkcija je provedba svetog zakona i rad u općim interesima zajednice. On nije iznad zakona i po potrebi se čak može i svrgnuti. Suvremeni islamski kalifat nije nastao na temelju osvajanja, već na temelju objave.²² Rani islam je konzultacijama potvrdio pred islamsko demokratsko arapsko načelo vladavine i neki oblik demokratskog izbora vođe, te su prakse ubrzo ustupile mjesto dinastičkoj vladavini dolaskom Omejida. „Omejidi su dinastija arapskih kalifa koji su vladali 661–750. Bili su rod plemena Kurejš iz Meke. Prema predaji, utemeljitelj dinastije bio je legendarni Omaja“²³ Oni su prve dinastije nakon vladavine četvorice vladara koji su vladali nakon smrti Muhameda. Nastalo je načelo „moć je u pravu“, a kasniji teoretičari iskreno su priznali da je stvarno posjedovanje djelotvorne moći jedna od metoda legitimizacije moći. Vladar nije mogao postati apsolutan, jer je šerijatski zakon bio ograničen. Moć se sa kalifa premjestila na sultana. U praksi je kalif bio samo titula od sredine 10. stoljeća nadalje, kada je stvarna moć prešla na samoupravne sultane, koji su samo koristili kalifino ime za legitimitet.

²² Usp. Vedran Obućina, Zašto Islamska država ipak jest takozvana: odgovor na tekst Borisa Havela., u: *Političke analize*, 6 (2015) 23, 49.-50.

²³ <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=45114>

1.3.3. Obrazovanje

„Znanje je, kao i život, dar Božji, mogućnost da čovjek širi svoje vidike, spoznaje život u njegovoj punini te ga sebi i drugima olakšava i čini kvalitetnijim.“²⁴ Muslimanska obrazovna djelatnost započela je u osmom stoljeću zbog širenja učenja Kurana. Prvi zadatak u ovom nastojanju bio je snimiti usmenu predaju i prikupiti pisane rukopise. Ti su podaci sustavno organizirani u 2. stoljeću. Kad je uvođenjem filozofije, medicine i matematike stvoreno strašno laičko znanje, kreativna reakcija na tradicionalnu religijsku bazu rezultirala je racionalističkim teološkim pokretom Mutezila. Na temelju tog od 9. do 12. stoljeća počinje rasti filozofski pokret. Važna značajka muslimanskog obrazovanja bila je ta da osnovno obrazovanje nije hranilo kandidate institucijama visokog obrazovanja. U visokom obrazovanju naglasak je bio na knjigama. Organizacija obrazovanja razvijala se prirodno tijekom vremena. Postoje dokazi o malim školama koje su već osnovane u prvom stoljeću islama i koje su bile posvećene čitanju, pisanju i poučavanju u Kurana. Visoko obrazovanje je u poraslo u 8. i 9. stoljeću i bilo usredotočeno na učene ljude do kojih su studenti putovali kako bi dobili certifikat. Izgrađene su velike privatne i javne knjižnice te su nastale škole i fakulteti. U 11. stoljeću u Bagdadu nastaje vrlo važan fakultet posvećen sunitskom učenju, to sveučilište je jedno od najstarijih preživjelih na svijetu. Islam jako naglašava potrebu za stjecanjem znanja, isto tako muslimanima nalaže da izbjegavaju takoreći beskorisno znanje i informacije od kojih nema nikakve koristi. Za Islam svako znanje koje ne doprinosi vrijednosti koje su zajedničke svim ljudima smatra se beskorisnim znanjem.²⁵

1.3.4. Kultura Islama

Temeljni princip Islama je da je Bog jedan jedini. Širenje islama možemo podijeliti u dva široka razdoblja. U prvom razdoblju arapskih osvajanja, asimilativna aktivnost osvajačke religije bila je dalekosežna. Iako je Perzija nakon prva tri stoljeća islama oživjela svoj jezik i mjeru svoje nacionalne kulture, njena kultura i jezik došli su pod veliki arapski utjecaj. U drugom razdoblju širenje islama nije provodila država sa ulema utjecajem, već je u velikoj mjeri djelo sufijskih misionara. Sufije su s lokalnim običajima i uvjerenjima ostavili veliki dio

²⁴ <https://www.islam-iznutra.com/muslimani-i-obrazovanje-vaznost-znanja-za-muslimana/>

²⁵ Usp. *Isto*

naslijeđa u svakoj regiji netaknutim. U Indiji postoje velika područja geografski udaljena od muslimanskog vjersko-političkog središta moći u kojima su bili Hinduistički običaji, moglo bi se reći čak i pred hinduistički i u kojem ljudi štiju raznolikost svetaca i božanstava zajedničkih s Hindusima. Običaj kojim se udovica živa palila zajedno sa svojim mrtvim mužem, postajao je u Indiji čak i među nekim muslimanima dugo vremena. Reformski pokreti iz 18. i 19. stoljeća potrudili su se maknuti iz islama ta brojna praznovjerja. Osim regionalne raznolikosti, glavnu unutarnju podjelu unutar islamskog društva donosi urbani i seoski život. Islam je izvorno nastajao u dva grada Meki i Medini, a kako se širio, čini se da se njegov etos razvio u urbanim područjima. U kulturnom smislu, došao je pod veliki perzijski utjecaj u Iraku, gdje su Arapi naučili načine i stil života svog pokorenog naroda, koji im je bio kulturološki superiorniji. Još jedna društvena crta proizašla iz vanjskih kultura bila je prezir prema poljoprivredi i ručnom radu općenito. Budući da su stanovnici grada Medine bili uglavnom poljoprivrednici, ovaj prezir nije mogao biti prisutan u početku. S obzirom da su muslimani općenito predstavljali administrativnu i vojnu aristokraciju i zato što je učena klasa bila bitan krak države, viša kultura islama postala je urbana. Ova gradska orijentacija objašnjava i također naglašava tradicionalni rascjep između ortodoksnog islama i narodnog islama koje zastupaju sufijfski redovi na selu. U modernom razdoblju, pojava obrazovanja i brza industrijalizacija prijetili su da ovaj rascjep učini još širim. S porastom snažnog i raširenog fundamentalističkog pokreta u drugoj polovici 20. stoljeća, ta se podvojenost smanjila.

2. USPOREDBA ISLAMA I KRŠĆANSTVA

Aktualnost teme vezane uz problematiku odnosa ove dvije religije živuća je i konstantna zbog velikog broja muslimana naseljenih u zapadnoj Europi. A, upravo, dvije najmnogoljudnije religije svijeta su kršćanstvo i islam. Napetost i međureligijski odnos između islama i kršćanstva može se podijeliti na dva vremenska razdoblja, ono do 1965. godine, odnosno II. Vatikanskog sabora, i razdoblje nakon istog koje traje i dan danas. Važnost II. Vatikanskog sabora zasniva se na istupanju katoličke crkve, gdje ona pokazuje svoju otvorenost prema svjetskim religijama pa tako i islamu. Netrpeljivost koja se stvara između ove dvije prije spomenute religije očituje se u različitostima vjere oko kojih se gaji animozitet te se stvaraju loši međureligijski odnosi. Prvi temeljni iskorak ka poboljšanju istih, kako bi uopće došlo do začetka suživota, jest prihvaćanje religija i njihovih jedinstvenosti. Predrasude treba izostaviti po strani.²⁶

2.1. Kršćanstvo

Kršćanstvo je nastalo u rimskoj provinciji Judeji. Isus Krist je osnivač Kršćanstva. Ono je najveća svjetska religija koja ima sljedbenike diljem cijelog svijeta. Kršćani vjeruju u sveto Trojstvo, jedan Bog, Otac, Sin i Duh Sveti. Biblija im je sveta knjiga, tj. Pismo. Bog je Stvoritelj svijeta, Stvoritelj neba i zemlje. Bog je uzvišeno biće kojega se smatra božanskim. Bog je savršeno biće.

2.1.1. Vjerovanje

Cilj Kršćanstva je ljubiti Boga i poslušati njegove zapovijedi stvarajući odnos s Isusom Kristom te širiti evanđelje koje znači radosna vijest. Kršćani vjeruju da je Krist utjelovljeni Bog. Mjesta gdje se štuje kršćanstvo su crkve, kapele, katedrale itd. Za kršćane je nedjelja dan štovanja, dan Gospodnji. Najveći simbol kršćanstva je križ, zatim imamo Ihtis i Mariju i dijete Isus. Kršćani vjeruju u život poslije smrti, vjeruju u raj i pakao te u čistilište. Čovjek je od

²⁶ Usp. Mirza Mešić, Islam i kršćanstvo – zajednički izazovi i perspektive, u: *Nova prisutnost*, 9 (2011) 1, 199.-205.

Adama naslijedio istočni grijeh. Čovjek je od tada sebi zlo i treba mu oprost grijeha. Ljudi su bića kojima treba Božje spasenje. Ljudi se ne mogu sami spasiti ili se popeti na višu razinu. Bog je dobar i samo je Bog sposoban spasiti osobu. Isus je došao da spasi čovječanstvo.

Mnogi kršćani vjeruju da su ostale religije lažne tako da umjereni mogu, a ne moraju vjerovati u to. Za kršćane je vječni život na nebu. Kršćani vjeruju da je Isus bio Božji sin te je zajedno s Bogom i Duhom Svetim dio Božanstva odnosno Svetog Trojstva. Kršćansko vjerovanje je da je Marija bila djevica, a da je Isus umro raspet i uskrsnuo treći dan nakon smrti. Nekoliko tih vjerovanja ima i u Islamu, a to su djevičanstvo, da je Isus mogao raditi čuda i Isusov dolazak na kraju svijeta. Različito je to što muslimani vjeruju da Isus zapravo nije umro nego uzašao na nebo i oni stoga ne vjeruju u Uskrsnuće. Marija je također bitna i u Kršćanstvu i u Islamu. Ona se u Islamu smatra kao najbolja žena koju je Bog ikada stvorio.

Kršćanstvo je religija koja proizlazi iz života, učenja i smrti Isusa iz Nazareta. Postala je najveća svjetska religija i zemljopisno je najraširenija.

2.2. Islam i kršćanstvo

Susret Islama i Kršćanstva dogodio se u povijesti od same pojave islamske zajednice. Kršćanstvo i islam su se proširili trgovinom, ratovima i kolonizacijom. Često su propovijedali toleranciju, poštovanje i jednakost između različitih rasa i klasa. Ti njihovi pozitivni početci rezultirali su progonima, ali se nije zaustavio razvoj ili širenje ni jedne od njih. Kršćanstvo kao religija je počelo tek nakon raspeća i uskrsnuća Isusa Krista, nakon što su Kristovi sljedbenici počeli pisati i govoriti o njegovim djelima.

Kršćanstvo je steklo mnoge svoje pojmove i vjerovanja iz helenističkog židovstva i grčko-rimskog paganizma koji su bili prevladavajući u vrijeme najranijeg razvoja kršćanstva. Rimsko carstvo je pomoglo u širenju kršćanstva, posebno nakon što je car Konstantin prešao na kršćansku religiju.²⁷

²⁷ Usp. Biskupska konferencija Emilie Romagne, *Islam i kršćanstvo*, Kršćanska sadašnjost 2002., Zagreb, 12.-21.

U Meki, na arapskom poluotoku je počeo islam. Muslimani vjeruju da je na tom mjestu Muhameda posjetio anđeo Gabrijel i rekao da započne pisati riječ o istinskom bogu, Alahu. Do formiranja islama rimokatoličanstvo je bilo najrasprostranjeniji oblik kršćanstva.

Mnogi su monoteizam vidjeli kao prijetnju te su na kraju prisili Muhameda da se 622. godine preseli sa svojim sljedbenicima iz Meke u Medinu. Migracija je dovela mnogo novih sljedbenika do vjere. Nakon par godina, Muhamed i njegovi sljedbenici su se vratili u Meku u sukobu koji je bio gotovo bez krvi. U roku od sto godina islam se brzo proširio istočno i zapadno od Arapskog poluotoka.²⁸

Kršćanstvo i islam imaju više zajedničkog nego što mi znamo. Obje religije su monoteističke. Isus Krist važan je i cijenjen lik u obje religije. Kršćani vjeruju u Trojstvo i također vjeruju da je Krist utjelovljeni Bog. Kršćani vjeruju da će se Krist vratiti na kraju svijeta. Muslimani smatraju Isusa Krista prorokom, Božjim glasnikom i mesijom. Međutim, oni vjeruju da je Muhamed bio posljednji prorok i on je zapisao Božju riječ u Kuranu.

2.3. Bitne razlike

Obje religije vjeruju u jednoga Boga. Međutim Kuran negira Trojstvo u što vjeruju Kršćani. Kršćani su za njih mnogobošci, također ih se naziva i nevjernicima. Jedan od temelja Islama je tvrdnja o jedincatosti Boga. Kršćani smatraju da je Bog u sebi zajedništvo osoba, i tu se već razilaze sa islamom. Za Islam čovjek je stvoren da bude sluga Bogu, ili u najvišem smislu da mu bude poslužitelj Halifa. U Islamu je zabranjeno Boga zvati Ocem, samo Kuran niječe taj naziv, a to je zapravo naziv kojim Boga naziva sami Krist i tako je u molitvi naučio i svoje učenike. Kuran tumači da je Bog objavio o sebi samo ono što je htio i da ga se ne može spoznati te da je objavu učinio po svojoj vlastitoj volji i da je darovana Kuranu. Jedine sigurne riječi u Kuranu su one kojima je Bog nadahnuo Muhameda.²⁹

U Starom Zavjetu čovjek je zbog istočnog grijeha u stanju udaljenosti od Boga i zato mu ga je teško spoznati. Nitko ne može vidjeti Boga i ostati na životu (Izl 33,20). Bog je obećao da će cijelo čovječanstvo biti ispunjeno spoznajom Boga i da će cijeli izvanjski zakon biti

²⁸ Usp. *Isto*, 21.-24.

²⁹ Usp. *Isto*, 25.

zapisan u njegovom srcu. U Novom Zavjetu preuzima datost o nepoznatljivosti Boga i obećanje Božje objave da se pokaže kako je sada On koji je bio daleko po Isusu Kristu postao blizu i postao spoznatljiv. Bog šalje svog sina kako bi nas okupio, otkupio i primio posinstvo.³⁰

U Islamskom shvaćanju čovjek može shvatiti opstojnost Božju, Kuran ga na to poziva, ali kao stvorenje ostaje u nemogućnosti spoznati ga. Čovjekova narav je stvorena tako da je jednostavna i prazna, ona ne poznaje Boga. Istina u Islamu se participira preko proroštva, a prvi prorok im je Muhamed. Šijiti vjeruju kako se Muhamedova proročka karizma nastavlja u njegovim nasljednicima. Čovjek u Islamu treba tragati za Bogom, može tragati razumski, ali s tim je čovjek napastovan. Kuran osuđuje alegorijsko tumačenje Kurana. Muslimani prihvaćaju Kuran kao objavljeni Božji zakon.³¹

Crkva brani istinu i novosti Božje objave u Isusu Kristu, također brani poimanje čovjeka. Bog je stvorio čovjeka kako bi spoznao i ljubio. Onaj koji vidi Boga, samim tim što ga gleda, zadobio je sva dobra, život bez kraja, vječnu neraspadljivost, besmrtno blaženstvo, kraljevstvo bez svršetka, trajnu radost, pravo svijetlo.³² Čovjek je stvoren na sliku Božju, od Boga, na sliku utjelovljene Riječi, da postigne sreću u ovom životu sljedeći Stvoritelja. Sljedeći svog Stvoritelja da vječno uživa u drugom životu. Sposobnost čovjekova da spozna Boga nije oduzeta čovjeku, ona je u istočnom grijehu čovjeku smanjena. Kako bi izvršio Božju volju čovjek je pozvan da ljubi onoga tko mu je dao i zapovjedio svoju volju. Spoznaja u kršćanskom životu nužna je za autentičan kršćanski život.

Islamsko je tumačenje objave različito od kršćanskog. Za islam je objava najuzvišeniji čin koji se dogodio po Muhamedu, a ostvarila se u Kuranu. S druge strane za kršćane se objava događala od prvih početaka povijesti, a svoj vrhunac je dostigla u Isusu Kristu. Riječ Božja je Isus Krist, a Crkva je Tijelo. Crkva je očitovanje objave. Objava u Islamu je ostvarena u knjizi. Krist je uvijek prisutan u Crkvi. Svete knjige su nadahnute i to se različito tumači, dok u islamskoj predaji čovjek i njegov razum može potamniti objavljenju Božju riječ. U kršćanstvu se govori o nadahnuću autora, dok se u islamu govori o „silasku“ knjige. U islamskoj se objavi nastojalo doći do objedinjavanja kuranskih tekstova i tražilo načina kako se mora čitati svaka pojedina riječ, dok je u kršćanskoj objavi nastala zabrinutost nakon dva stoljeća zbog toga kako utvrditi

³⁰ Usp. *Isto*, 25.-26.

³¹ Usp. *Isto*, 27.

³² Usp. *Isto*, 27.-28.

nadahnuti tekst. Do definicije se došlo tek na Tridentskom saboru. Istina u kršćanstvu se može izreći ljudskim riječima različito od istine ljudima objavljene u Kuranu.³³

Suprotnost u kršćanstvu i islamu nalazimo u pitanju prava i ljudske osobe. Za islam riječ „osoba“ ne postoji. Sinonim je riječ „pojedinač“ koji je sastavni dio društva i koji ovisi o velikom islamskom društvu. Pravo u islamu se ne shvaća kao pravo osobe, ono se shvaća kao pravo zajednice. Ako pojedinac napusti religiju zbog neke druge religije ili zbog ateizma, on gubi sva svoja prava i izložen je smrtnoj kazni zbog izdaje. Islamska zajednica je zapravo jamac prava i dužnosti koje Kuran i zakon poznaju. Kršćani su često smatrani građanima drugog reda, koji su ograničeni u sudjelovanju u društvu. Također su diskriminirane i žene s obzirom na muškarce u nekim pravima. Pojam „osoba“ se obogatio u kršćanstvu. Opća prava nisu priznata u dosta zemalja iz razloga što je dugo trebalo da se prizna valjanost Opće deklaracije o pravima čovjeka. U islamskim zemljama, tj. u zemljama s islamskom većinom nije dopušteno mijenjati vjeru i napuštati svoju vjeru. Takvim činom čovjek može biti osuđen na smrt.³⁴

³³ Usp. *Isto*, 28.-29.

³⁴ Usp. *Isto*, 30.-31.

3. MOLITVA

„Molitva je umijeće koje se uči, bilo od drugih molitelja, bilo na vlastitom iskustvu.“³⁵ Molitva bi trebala uspravljati srce ka Bogu. Ona je veliki korak prema vjeri. Čovjek se molitvom približava vjeri i sve više se približava Bogu. Molitva je ta koja udvostručuje snagu čovjeka, koja pobjeđuje strah i ona je koja usrećuje. Sam Isusov život je cijeli bio molitva. Svaki čovjek koji smatra da je Božje stvorenje će ponizno prihvatiti Boga. Moliti se može posvuda, a ne samo u crkvi ili džamiji. Moleći se otvaramo prema stvarnosti i primamo snagu od Boga.³⁶

3.1. Čovjek kao religiozno biće

Homo religious je fenomen da je čovjek religiozno biće. Od najstarijih vremena postoji religiozna svijest u čovjeku. Počevši od kamenog doba u kojem su ljudi na različite načine izražavali svoju religioznost, pa sve do danas.

Današnje društvo je obilježeno mnoštvom religija. Mi kao katolici se trebamo naučiti živjeti u ovom društvu u kojem vlada religijski pluralizam. Stoga, kako bi društvo funkcioniralo potrebno je njegovati međureligijski dijalog. Pape XX. Stoljeća su se za to i zalagale. Ivan XXIII. Je govorio o potrebi dijaloga, Pavao VI. Napisao je encikliku o tome, Ivan Pavao II. Je sazvao skup na kojem su bili razni predstavnici svih religija. Dakle, svi oni su se zalagali za dobre međureligijske odnose.

³⁵ Duranti Samuele, *Molitve Franje Asiškoga*, Zagreb, 2002., 6.

³⁶ Youcat, *Katekizam katoličke crkve za mlade s pregovorom pape Benedikta XVI*, Split, 2011., 258.-279.

3.2. Deklaracija Nostra Aetate

Nostra aetate što znači *U današnje doba* je deklaracija II. Vatikanskog sabora o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama. Ona je najkraći dokument Drugog Vatikanskog sabora.³⁷ U *Nostra aetate* u broju jedan sažimaju se sva pitanja koja muče čovjeka od pamtivijeka, a to su pitanja što je dobro, što je loše, odakle Bog i mnoga druga pitanja. Svaka religija na svoj način odgovara na postavljena pitanja i ima svoju filozofiju. Ono što je najbitnije za religiju je to što svaka nudi pojam spasenja. I svaka religija ima svoju soteriologiju, odnosno svoj nauk o spasenju. Smatram da moram naglasiti ovaj dokument u svom radu jer se dotičem dviju religija, kršćanstva i Islama i moram naglasiti da Crkva u ovom dokumentu polazi od sličnosti s drugim religijama o čemu sam i pisala u ovom radu.

Nostra aetate je prvi dokument u kojem Crkva zauzima stav prema nekršćanskim religijama. U tom dokumentu možemo vidjeti da Crkva gleda s poštovanjem i muslimane koji se klanjaju jedinomu Bogu. Koji je živ i subzistentan, svemoguć i milosrdan te koji je stvoritelj neba i zemlje.³⁸ Za nastanak ovog dokumenta bio je odlučujući susret pape Ivana XXIII. s židovima. Budući da je kroz povijest postojao negativan stav Crkve prema Židovima odlučeno je da će se primijeniti jedan dokument o stavu Crkve ne samo prema židovima nego i prema drugim religijama gdje kršćani žive kao manjina. Zatim Pavao VI. putuje u Svetu zemlju gdje se susreće s židovima i muslimanima.³⁹

U deklaraciji *Nostra aetate* stoje uvodne napomene koje govore o jačanju povezanosti među ljudima. Crkveni oci su se odlučili za dijalog i stoga u prvoj rečenici čitamo kako je zadaća Crkve promicati jedinstvo i ljubav prema ljudima i narodima. Možemo odmah uočiti promjenu paradigme jer se polazi od jedinstva među ljudima, polazi se od onoga što ljude povezuje za razliku od prijašnjih rasprava u kojima bi se polazilo od razlika među ljudima.⁴⁰ Sveopća spasenjska volja je jako važno polazište jer Bog hoće da se svi ljudi spase, ne možemo razmišljati samo o spasenju kršćana. Religije koje se izričito spominju su arhaične, hinduizam i budizam, te židovstvo i Islam.

³⁷ Usp. Tomislav Kovač, „*Crkva gleda s poštovanjem i muslimane*“, (post)koncilski zaokret u odnosima Katoličke crkve prema islamu i njegovi teološki izazovi, izvadak doktorske disertacije, Zagreb, 2016., 25.

³⁸ Ivan Pavao II - Vittorio Messori, *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1994., 111.

³⁹ Usp. Tomislav Kovač, „*Crkva gleda s poštovanjem i muslimane*“, (post)koncilski zaokret u odnosima Katoličke crkve prema islamu i njegovi teološki izazovi, izvadak doktorske disertacije, Zagreb, 2016., 26.-27.

⁴⁰ Usp. Isto, 28.-29.

O muslimanima ova deklaracija govori u dva paragrafa. U Islamu imamo 99 imena Boga, onako kako ga shvaćaju muslimani. Crkva gleda s poštovanjem muslimane koji se klanjaju jednom Bogu, živome, svemogućem, milosrdnome, stvoritelju neba i zemlje, te onome koji je govorio ljudima. Osim toga spominje se i odnos muslimana prema Isusu, koji je za njih bio veliki prorok. Ono što je bitno za ovu temu su naše sličnosti s njihovim štovanjem Boga.⁴¹ Dakle i oni u štovanju Boga imaju molitvu kao i mi, zatim milostinju, post i hodočašće. Kroz povijest je bilo puno sukoba i neprijateljstava s muslimanima stoga se sada u ovom dokumentu poziva na suradnju, promicanje socijalne pravde mira i slobode. Deklaracija zaključno govori o stavu poštovanja, Katolička Crkva ne odbacuje ništa što je u toj religiji istinito i sveto. S poštovanjem gleda na njihove načine života i djelovanja, ali moramo reći da se oni razlikuju o onome što naša Crkva vjeruje. Dijalog na koji poziva Crkva i ovaj dokument ne isključuje naš navještaj, mi smo i dalje dužni naviještati Krista.

3.3. Narav kršćanske molitve

Molitva je razgovor s Bogom. Ona u svakoj religiji ima svoju nutarnju strukturu: 1. Prvo polazi od toga da Bog postoji, 2. uvjerenja je da je Bog tu, da je prisutan i 3. Da Bog čuje i uslišava molitve. Molitva ne zahvaća samo naš razum ili osjećaje, nego čitavu osobu. Zahtjeva od osobe da se na neki način distancira od rutine svakodnevnice da molitelj uđe u sebe kako bi mogao razgovarati s Bogom. Molitva se izražava u dijalogu koji pretpostavlja otvaranje i upravo je to tipično za kršćanstvo. Stoga je molitva jedan naravan i nadnaravan fenomen.

Kršćanstvo polazi od općenitog shvaćanja molitve, da Bog postoji. Biblijsko poimanje molitve blisko je dijalogu. Stari zavjet predstavlja molitvu kao čovjekov odgovor Bogu koji govori i stoga je za starozavjetnog vjernika molitva značila pojaviti se pred licem Božjim. Najvažnija značajka starozavjetne molitve je to da ona svoje porijeklo vuče od Boga. Novi zavjet donosi obrat u shvaćanju molitve. Ako je molitva ona koja povezuje ljudski svijet i božanski, onda je Isus najbolja molitva. Isus sam postaje molitva, postaje uzor kršćanske molitve jer nas je naučio moliti.

⁴¹ Usp. *Isto*, 31.-34.

Pravo kršćanstvo ima izvor i uzor u Isusovoj molitvi. Budući da je jedini posrednik između neba i zemlje jedina autentična molitva je Isusova molitva. Zato kažemo da kršćanska molitva mora biti kristološka, jer po Kristu imamo pristup u bogatstvo života, po sinovstvu našem omogućen nam je dijalog koji se odvija između Oca i Sina.

Molitva je nužna za kršćanski život. Svatko ima svoj način molitve, zato kažemo koliko ima ljudi toliko ima i načina molitve. Sveti Toma nas uči kako molitva ima četiri učinka, odnosno četiri vrednote koje nosi u sebi. Prva je da molitva pruža određenu zadovoljštinu, zatim ona je zaslužna, treće je da izaziva duhovnu ugodu i četvrto ona prosi ono što traži. S obzirom na molitvu ukoliko je zadovoljština potrebno je reći da molitva predstavlja poniznost i kao takva ona izvire iz ljubavi, a ljubav je izvor svih zadovoljština za grijeh. Molitva predstavlja krepostan čin, uključuje cijelo naše biće i zato rađa zaslugama. Kako bi molitva dovela do duhovne ugone sv. Toma govori kako je potrebna naša sabranost, jer ako je naše srce zatvoreno onda nema ni duhovne ugone. Molitva hrani naš razum, intelekt, jača našu volju, u molitvi se odmara cijelo naše biće i stoga moramo biti otvoreni. Molitva kao čin prošnje je u biti čin vjere, a znači da je molitva vjera na djelu, i sam Gospodin nam je rekao kucajte i otvorit će vam se, tražite i naći ćete.

Najslavnija je ona molitva u kojoj tražimo da se vrši volja Božja.

Molitva započinje opuštanjem i osjećanjem opuštanja tijela, duha i duše pred Bogom kao pred osobom jer me Bog prima ovakvog kakvog jesam. Zatim dolazi drugi dio – prepuštanje Kristu koje nije magija nego koncentracija na ono što će mi reći. Čovjek koji želi moliti, uči se promatrati oko sebe jer upravo to odvraća od kruženja u sebi a onda nakon toga dolazi vježbanje gledanja u sebi. Prvo je važno zapaziti emocije, a onda nakon toga započinje poniranje u svoju nutrinu, gdje osjećamo da nam Bog progovara, sada i ovdje.

Za kršćansku molitvu bitno je slušanje. Marija je sjedila do Isusovih nogu i slušala, upijala njegove riječi. To je meditacija. Ona se nije pitala za svrhu, nije tražila rezultate, najvažnije joj je bilo tu biti.⁴² Kršćanska molitva dnevno ne traje po nekoliko sati, nego otprilike do sat vremena. Ako je to vrijeme s Gospodinom ispunjeno, onda se rezultati te ispunjenosti prenose u svakodnevicu. Događa se spontano, ali ne bez koncentracije. Zato onaj koji zna moliti ima osjećanje i suosjećanje za druge, zna se prepustiti jednoj osobi ne opterećujući se ciljem. Ono

⁴² Usp. Đulijano Ljubičić, Anđela Jeličić, *Potruga za smislom*, Narodni zdravstveni list, 2009., 4.

što smo u molitvi proživjeli, postaje dio nas. S druge strane, ako se u molitvi traži korist onda je ona uzaludna. Cilj kršćanske molitve jest susret u ljubavi, a ona je sveobuhvatno prihvaćanje.⁴³

3.4. Molitva u Islamu

Muslimani su dužni klanjati pet puta dnevno kako bi održali duhovnu vezu s Bogom i podsjetili se na svoju krajnju svrhu u životu. Pokajanjem i izravnom molitvom Bogu nastoje uspostaviti osobni duhovni odnos sa Bogom. Njihova molitva uključuje također i fizičke pokrete koje su također izvodili Isus, Mojsije i proroci prije njih. Kada analiziramo islamsku molitvu otkrivamo da to nisu samo fizički pokreti ili prazno učenje iz Kurana. Islamska molitva je način mentalne meditacije, duhovne predanosti, moralnog rasta i tjelesnog vježbanja te su svi ti elementi sadržani u jednom činu. To je isključivo islamsko iskustvo u kojem se svaki mišić ljudskog tijela povezuje s dušom i umom u obožavanju Boga i slavi Božjoj.

3.4.1. Namaz

Drugi stup Islama je molitva. Koncept molitve smatra se temeljem religije. Onaj koji ne poštuje namaz i nema za to razumno opravdanje čini grijeh. To se ne protivi samo Bogu, već se protivi i ljudskoj prirodi. Dnevni ritual molitve je Namaz. Njega izvode svi muslimani pet puta dnevno. Namaz je poseban kult. Muslimani se mole tj. klanjaju pet puta dnevno. Prvi puta se klanjaju između prvog svjetla dana i izlaska sunca, potom nakon što je sunce prošlo, između sredine popodneva i zalaska sunca, između zalaska sunca i posljednjeg svjetla dana te između mraka i ponoći. Muslimanima je dopušteno moliti na bilo kojem mjestu. Mogu moliti sami ili u zajednici, u džamiji, kod kuće, na poslu, na putu. U posebnim okolnostima, poput bolesti, putovanja ili rata, molitva im je olakšana. Zanemarivanje molitve je potiskivanje dobrih ljudskih osobina. Takvo potiskivanje i poricanje ideje vrlo je ozbiljan prijestup. Kad Bog naglašava potrebu za molitvom i nameće nam je kao dužnost on nam želi pomoći jer sve dobro

⁴³ Isto, 241.

što činimo je za našu dobrobit, a svaki prijestup koji učinimo je prijestup protiv naše duše. Stoga je i ovdje čovjek u središtu pozornosti i glavni su mu zajednički interesi.⁴⁴

3.4.2. Početak dana molitvom

Svakodnevno posvećeno vrijeme Bogu pomaže muslimanima da postanu svjesni važnosti i uloge svoje vjere u svakom trenutku života. Muslimani počinju svoj dan umivanjem, a zatim počinju s molitvom. Namazi se sastoje od učenja Kurana na arapskom i slijeda pokreta. Sljedovi pokreta su stajanje, klanjanje, sedžda (ona je dužnost u namazu koji se obavlja stavljanjem čela i nosa na zemlju, istovremeno sa šakama, koljenima i stopalima) i sjedenje. Sve recitacije i pokreti izražavaju pokornost, poniznost i čast Bogu. Različiti položaji koje muslimani zauzmu tijekom molitve su iskazivanje pokornosti. Na primjer riječi podsjećaju na predanost Bogu. Namaz podsjeća na vjerovanje u Sudnji dan. To je način kako muslimani počinju svoj dan. Oni se tijekom dana na kratko povlače iz briga i posvećuju te trenutke Bogu.

3.4.3. Molitva jača vjeru

Molitve im služe kao podsjetnik tijekom dana kako bi imali na umu Boga u svakodnevnim obvezama posla i obitelji. Svaki musliman u svom životu dužan je bar jednom otići u sveti grad, Meku, osim onih koji ne raspolažu materijalnim sredstvima za taj put. Molitva je ta koja jača vjeru i podsjeća nas na ovisnost o Bogu. Molitva stavlja svakodnevni život u perspektivu života nakon smrti. Kada se pripremaju za molitvu gledaju prema svetom gradu.⁴⁵ Na kraju njihove molitve izgovara se šehada koja je svjedočanstvo vjere i pozdrav. Namaz se može klanjati pojedinačno, ali zajednička molitva u džamiji ima posebnu ulogu. Onaj koji vodi molitvu vodi je tako da izvodi fizičke položaje koji prate učenje Kurana. Dan za zajedničko bogoslužje im je petak. Ta molitva im je najvažnija vjerska služba te im je to dan predanosti i razmišljanja. Za razliku od kršćana, muslimanima je na taj dan dozvoljeno raditi. Posebne zajedničke molitve obično se klanjaju ujutro na oba praznika.

⁴⁴ Usp. Dr Muhamed Hamidullah, *Uvod u Islam*, Odbor islamske zajednice Visoko, Visoko, 1973., 68.-72.

⁴⁵ Usp. *Isto*, 74.

ZAKLJUČAK

Vjerovanja kod kršćana i muslimana se razlikuju u cijelom svijetu. Unutar kršćanstva katolici i protestanti često imaju drugačija uvjerenja, a u Islamu postoje takve razlike između sunitskog, šijitskog i sufijskog vjerovanja. Zbog tih razlika su kršćani i muslimani ratovali jedni protiv drugih.

Unatoč razlikama ima i nekoliko važnih sličnosti između kršćana i muslimana. Oba su sustava vjerovanja monoteistička, zahtijevaju praćenje i vjeruju u važnost novih istih figura makar je njihovo tumačenje često različito. Sličnost im je isto što kršćani imaju deset zapovijedi, a islam pet stupova. Za obje religije prihvaćeni su raj i pakao, anđeli, demoni i duhovi te Apokalipsa. Islam ima stroža pravila od kršćanstva. Najčešća pravila u kršćanstvu nalaze se Starom Zavjetu, a mnoga pravila iz Novog Zavjeta su odbačena. Naprimjer kršćani se moraju držati subote, odmarajući se, ali isto tako jedu slobodno što god žele što muslimanima nije dozvoljeno.

Neki kršćani vjeruju da bi Biblija trebala biti u osnovi svih stvari, a neki pak smatraju da je njihova vjera osobna te da se pismo odnosi samo na kršćane. Muslimani vjeruju da je Kuran jedina istinoljubiva sveta poruka na svijetu. Većina muslimana vjeruje da je Kuran interna Alahova riječ prenesena kroz Muhameda te da bi trebala biti dio svakog aspekta u životu. Obje religije vjeruju da će se dogoditi Apokalipsa u nekom trenutku u budućnosti te ima mnogo sličnosti u njihovim pogledima za apokalipsu koji su se razvili iz nekih istih ili sličnih tekstova. Muslimani također vjeruju da će se Isus vratiti na kraju svijeta, ali razlika je u tome što je njegov povratak samo znak, a ne i stvarni kraj. Po njima je njegova svrha uništiti kršćanske simbole i pretvoriti kršćane u pravu islamsku vjeru. Neki pak misle da je Isus samo manja figura u Apokalipsi, ako je uopće i prisutan.

LITERATURA

BISKUPSKA KONFERENCIJA EMILIE ROMAGNE, *Islam i kršćanstvo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.

ĆOSIĆ-DRAGAN Daniel, Islam P & O (Pitanja i odgovori), u: *National security and the future*, 9 (2008) 1-2, str. 89-121.

DURANTI Samuele, *Molitve Franje Asiškoga*, Zagreb, 2002.

HAMIDULLAH Muhamed, *Uvod u Islam*, Odbor islamske zajednice Visoko, Visoko, 1973.

HOHNJEC Nikola, *Kršćanstvo i religije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.

IVAN PAVAO II – MESSORI Vittorio, *Prijeći prag nade*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1994.

KOVAČ Tomislav, „*Crkva gleda s poštovanjem i muslimane*“, (post)koncilski zaokret u odnosima Katoličke crkve prema islamu i njegovi teološki izazovi, izvadak doktorske disertacije, Zagreb 2016.

LJUBIČIĆ Đulijano, JELIČIĆ Anđela, *Potruga za smislom*, Narodni zdravstveni list, 2009.

ROŠČIĆ Nikola Mate, *Isus Krist u Islamu*, Vlastita naklada, Šibenik 2012.

MEŠIĆ Mirza, Islam i kršćanstvo – zajednički izazovi i perspektive, u: *Nova prisutnost*, 9 (2011) 1, str. 199-205.

ŠTOJS Tihana, Neki vidici položaja žena u islamu, u: *Obnovljeni Život*, 67 (2012) 2, str. 179-193.

OBUĆINA Vedran, Zašto Islamska država ipak jest takozvana: odgovor na tekst Borisa Havela, u: *Političke analize*, 6 (2015) 23, str. 48-52.

YOUCAT, *Katekizam katoličke crkve za mlade s pregovorom pape Benedikta XVI*, Split, 2011.

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=29677>

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=45114>

<https://www.islam-iznutra.com/muslimani-i-obrazovanje-vaznost-znanja-za-muslimana/>

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja *sveučilišnoga/sveučilišne prvostupnika/prvostupnice katehetike*, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

Summary

This final paper aims to present the religion of Islam to compare it with Christianity and to compare Islam and Christianity in prayer. Islam is a great world religion that, like Christianity, believes in one God. The greatest prophet in Islam is Muhammad who is the one who founded the religion of Islam. Islam means peace, purity, obedience, and submission. Today it is the second-largest religion in the world. The goal of Islam is to follow the instructions of the holy book and to fulfill the gift of life according to it. The Qur'an mentions Jesus, who is a highly esteemed prophet for them, and mentions Mary, who for them is one of the greatest women in the world. In this paper we can learn more about the teachings of God and man in Islam, also, we can pay attention to the social and ethical principles of Islam in which we learn about the family life of Muslims, their state associated with religion, and the culture and customs of religion.

Islam and Christianity are two large but different religions. Both religions believe in one God, but Christianity believes in the Holy Trinity which Islam denies. In Christianity, we believe that Jesus is God, and in Islam Jesus is only one of the prophets. Their interpretation of the revelation is different, for Muslim's revelation is the greatest act that happened according to Muhammad, and for Christians, the culmination of the revelation is in Christ. We can also find a lot of differences in the issue of human rights.

Prayer is a conversation with God, and it has an internal structure in every religion. For Christians, the most glorious prayer is one in which we ask that God's will be done. Christian prayer a day does not last long, while Muslims are required to pray five times a day to maintain a spiritual relationship with God.

Keywords: religion, dissimilarity, revelation, prayer, God's will